Verohallinto
Harmaan talouden selvitysyksikkö
PL 325
00052 VERO

LAUSUNTO

9.5.2022

Dnro 2022_039
VH/2621/02.98.00.03/2022

Talousvaliokunnalle

Asia

Harmaan talouden selvitysyksikön lausuma hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi jätelain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausuma

Harmaan talouden selvitysyksikkö (myöh. selvitysyksikkö) lausuu harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja kannattaa esityksessä ehdotettua säätelyä luotettavuuden arvioimisesta jätehuoltorekisteriin hyväksymisen edellytyksenä (95 § 2 mom.), siihen liittyvää ELY-keskuksen tiedonsaantioikeuden laajentamista (122 § 2 mom.) sekä mahdollisuutta käyttää selvitysyksikön tarjoamaa velvoitteidenhoitoselvityspalvelua luotettavuuden arvioinnin tukena.

Selvitysyksikkö toteaa lisäksi, että esityksen 95 §:n 2 momentissa ehdotettua luotettavuussääntelyä tulisi jatkossa toimijoiden kohtelun tasapuolisuuden vuoksi muuttaa mahdollisen liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 5 §:n muutoksen mukaisesti koskemaan myös rekisteröitävän toimijan vastuuhenkilöitä, omistajia sekä näiden muuta yritystoimintaa.

Perustelut

Luotettavuus

Jätelain 95 §:n 2 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan toiminnanharjoittajaa ei pidetä luotettavana, jos:
1) tämä on kuluvan vuoden tai sitä edeltävien kolmen vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen; tai
2) tällä on hänen maksukykyynsä nähden vähäistä suurempia velkoja perittävänä ulosotossa, tai velkoja, jotka on palautettu ulosotosta varattomuusestetodistuksin;
3) tämä on asetettu konkurssiin.

Vaatimusta veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tulin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitamisesta, ulosottovelattomuudesta taikka konkurssittomuudesta ei hallituksen esityksessä ehdoteta ulotettavaksi toiminnanharjoittajan vastuuhenkilöihin, omistajiin taikka näiden hallinnassa oleviin muihin yrityksiin.

Perusteena tälle esityksessä on todettu, että koska ehdotetun 95 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan luotettavuussäännöstä ei sovellettaisi sellaisiin jätehuoltorekisteriin merkittäviin toimijoihin, joilla on voimassa oleva liikennelupa, tulisi myös muihin rekisteriin merkittäviin toimijoihin soveltaa liikenteen palveluista annetun lain 5 §:ssä säädettyjä liikenneluvan edellytyksiä vastaavia säännöksiä.

Suomen elinkeinolupia ja elinkeinorekisteröintejä koskevassa lainsäädännössä on viime vuosina omaksuttu sääntelymalli, jossa luvan tai rekisteröinnin edellytyksenä on luvan tai rekisteröinnin hakijan tai haltijan lisäksi tämän vastuuhenkilöitä, keskeisiä omistajia ja näiden muuta yritystoimintaa koskeva julkisten velvoitteiden hoitaminen. Tällaisia säännöksiä on säädetty muun muassa luotonantajalakiin (853/2016), kiinteistönvälittäjälakiin (1075/2000), perintätoimistolakiin (411/2018), elintarvikelakiin (23/2006), rehulakiin (163/2020) sekä luonnontuotteiden keruulakiin (487/2021). Vastaavia säänösmuutoksia on ministeriöissä myös vireillä useaan muuhun lakiin kuten valtionavustuslakiin (688/2001) ja lannoitelakiin (539/2006).

Selvitysyksikkö toteaa, että kun elinkeinoluvan tai rekisteröinnin hakijana tai haltijana on oikeushenkilö, ei sen taloudellista luotettavuutta, eli mm. sen julkisten velvoitteiden hoitamista tai riskiä niiden hoitamatta jättämisestä, voida kattavasti arvioida pelkästään oikeushenkilön omilla tiedoilla. Oikeushenkilön toiminnan keskeisenä arviointiperusteena tulisikin sen omien tietojen lisäksi olla sen toiminnasta vastaavien ja päättävien luonnollisten henkilöiden toiminta ja näiden kytkennät muuhun taloudelliseen toimintaan. Esimerkiksi tilanteessa, jossa luvan tai rekisteröinnin hakija on vasta perustettu osakeyhtiö tai luvan haltijan vastuuhenkilöissä on tapahtunut huomattavia muutoksia, olisi julkisten velvoitteiden hoitamisen laiminlyönnin riskin arvioimiseksi tarpeen selvittää sen vastuuhenkilöiden ja omistajien muu tai aikaisempi yritystoiminta. Mikäli luvan hakijan tai haltijan taikka tämän vastuuhenkilön tai omistajan muussa tai aikaisemmassa yritystoiminnassa on toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyöty veroihin ja muihin julkisiin maksuihin liittyviä velvoitteita, toimijaa tai tämän vastuuhenkilöä ei voitaisi pitää elinkeinoluvan tai rekisteröinnin myöntämisedellytysten mukaisena.

Veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin sekä tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntien tarkastaminen rekisteröinnin yhteydessä sekä säännöllisessä rekisteröityjen valvonnassa parantaa jätealan tasapuolista kilpailua ja on omiaan vähentämään harmaata taloutta jätealalla. Menettely hankaloittaa velvoitteensa laiminlyövien toimintaa ja parantaa oikein toimivien mahdollisuuksia pärjätä kilpailussa, kun kukaan ei saa kilpailuetua laiminlyömällä velvoitteitaan. Tämä menetely ei myöskään lisää luvan tai rekisteröinnin hakijoiden tai haltijoiden hallinnollista taakkaa. Kyseessä on laissa säädettyjen velvollisuuksien hoitaminen, joka on kaikkien yritysten ja toimijoiden velvollisuus. Lupa- tai rekisteröintimenettelyä valvova viranomainen saa tiedot valvontaa varten suoraan toisilta viranomaisilta, mm. selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvityspalvelusta, eikä rasita luvan hakijaa tai haltijaa velvoitteiden hoitamista koskevien todistusten pyytämisellä.

Liikennepalvelulain 5 §:ssä (muutos tullut voimaan 1.2.2022) todetaan, että liikenne- ja viestintävirasto myöntää hakemuksesta henkilöliikenneluvan ja tavaraliikenneluvan oikeushenkilölle, jolla ei ole mm. veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntejä tai muita julkisoikeudellisille yhteisöille elinkeinotoiminnan harjoittamisesta johtuvia velkoja, jotka ovat sen maksukykyyn nähden vähäistä suurempia. Vaatimusta näiden julkisoikeudellisten velvollisuuksien hoitamisesta ei pykälässä ole ulotettu oikeushenkilön toimitusjohtajaan, hallituksen puheenjohtajaan, hallituksen jäseneen taikka vastuunalaiseen yhtiömieheen, vaikka EU:n liikenteenharjoittaja-

asetuksen muutosasetuksen (EU) 2020/1055 1 artiklan 5 kohdassa EU:n liikenteenharjoittaja-asetuksen 7 artiklaan lisättävän 1a kohdan nojalla jäsenvaltioille annettu liikkumavara sen mahdollistaisi. Muutosasetuksen 1 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioille on annettu liikkumavara ja mahdollisuus vaatia, että yrityksellä, liikenteestä vastaavalla henkilöllä tai muulla jäsenvaltion päättämällä tavalla mahdollisesti asiaankuuluvaksi katsomalla henkilöllä ei ole jäljellä olevia muita kuin henkilökohtaisia velkoja julkisoikeudellisille yhteisöille eikä tämä ole konkurssissa tai maksukyvyttömyys- tai purkamismenettelyssä.

Selvitysyksikkö on liikennepalvelulain muutoskäsittelyn yhteydessä (HE 194/2021 vp) esittänyt eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle, että eduskunta käyttäisi EU:n liikenteenharjoittaja-asetuksen muutosasetuksen (EU) 2020/1055 1 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua jäsenvaltioiden liikkumavaraa ja laajentaisi hallituksen esityksessä liikennepalvelulain 5 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdissa tarkoitetut edellytykset koskemaan myös hakijan vastuuhenkilöitä ja merkittäviä omistajia. Selvitysyksikkö on esittänyt lisäksi valiokunnan harkittavaksi, voitaisiinko vastaavat vaatimukset säätää jäsenvaltioille annetun liikkumavaran puitteissa koskemaan myös edellä todettujen vastuuhenkilöiden ja omistajien hallinnassa olevia yrityksiä.

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on mietinnössään (LiVM 28/2021 vp) todennut, että asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että harmaan talouden valvontaa helpottaisi, jos liikennepalvelulain 5 §:n mukainen vaatimus julkisten velvoitteiden hoitamisesta ulotettaisiin oikeushenkilön lisäksi luvan hakijana tai haltijana olevan oikeushenkilön vastuuhenkilöihin ja merkittäviin omistajiin. Valiokunta katsoo mietinnössään, että näitä huomioita, niiden vaikutuksia ja mahdollisia toteuttamistapoja on välttämätöntä selvittää liikennepalvelulain jatkovalmistelussa.

Selvitysyksikkö esittää, että nyt lausuttavana olevan jätelain jatkokehityksessä seurattaisiin liikennepalvelulain 5 §:n tulevia muutoksia luvanhakijan luotettavuuden arvioinnissa ja jätelakiin tehtäisiin toimijoiden tasapuolisen kohtelun vuoksi vastaavat muutokset.

Helsingissä 9.5.2022

Marko Niemelä
apulaisjohtaja

VERO SKATT

Verohallinto
Harmaan talouden selvitysyksikkö
PL 325
00052 VERO

www.vero.fi
puh. 029 512 000
email: htsy@vero.fi